

мероприятий». Все учащиеся ответили, что им нравится работать в режиме педмастерской. Она учит анализировать, думать, дружить, мечтать, сочинять.

Принципы построения педмастерской отражают философию гуманности, свободного и творческого подхода к любой проблеме. Но мастерскую нужно почувствовать, поучаствовать в ее строительстве, испытать чувство неуверенности и радость успеха!

Список использованных источников

1. Селевко, Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – Народное образование, 1998, – 220 с.
2. Запрудский, Н. И. Современные школьные технологии: пособие для учителей / Н. И. Запрудский, – Минск, 2004. – 180 с.
3. Окунев, А. А. Как учить не уча / А. А. Окунев. – Питер, 1996, – 310 с.

Шылава А. С., Мурашка Н. У. (г. Минск, Беларусь)

ЭФЕКТЫЎНАСЦЬ ВЫХАВАННЯ МАЛОДШЫХ ШКОЛЬНІКАЎ ФАЛЬКЛОРАМ

Выкарыстанне народнай педагогікі і фальклорных сродкаў у выхаванні дзяцей – праблема сёння дастаткова актуальная, паколькі сучасная філасофія, якая шукае шляхі выхаду чалавецтва з крызісу, паказвае нам на неабходнасць дыялогу культур, які не магчымы без пазнання свайго этнасу, сваёй традыцыйнасці. Ва ўмовах сучаснай сістэмы адукацыі ключавой задачай з'яўляецца далучэнне новых пакаленняў да гістарычнай памяці народа, а значыць, і захаванне яе ў нашых дзецях.

Фальклор з'яўляецца дзейным метадам гуманізацыі выхавання, так як змяшчае мноства метадаў педагогічнага ўздзеяння на дзяцей з улікам іх узроставых магчымасцяў. І такім чынам зварот да фальклору, да народных метадаў выхавання будзе спрыяць выхаванню падростаючага пакалення, паважаючых свае нацыянальныя вытокі. У фальклоры тысячагадовым народным педагогічным вопытам адабраны самыя натуральныя і неабходныя формы развіцця маўлення, музычных і паэтычных здольнасцяў, лагічнага і вобразнага мыслення, кемлівасці, гумару, сатыры, працоўных і фізічных навыкаў.

Аналіз тэорыі і практыкі ўзнятай праблемы паказаў яе актуальнасць. Ёй займаюцца такія сучасныя беларускія навукоўцы, як Н. З. Старжынская, Д. М. Дубініна, А. В. Кахноўская, С. Г. Барбушына, Г. А. Барташэвіч і інш. Звяртаўся да гэтай праблемы і вучоны-культуралаг І. І. Сучкоў.

Сучасная навука не дае адзінай трактоўкі паняцця «фальклор». У нашым даследаванні мы будзем ужываць паняцце «фальклор» у больш шырокім значэнні: ад вераванняў, танцаў, музыкі да жылля і адзення.

Для таго каб вызначыць сувязь фальклору з народнай педагогікай, неабходна даследаць сутнасць паняцця «народная педагогіка».

Народная педагогіка – гэта гістарычна назапашаныя, правяраныя вопытам традыцыі навучання і выхавання, якія перадаюцца з дапамогай фальклору ад аднаго пакалення да другога і ўяўляюць сабой толькі частку цэласнай фальклорнай свядомасці. Дадзенае вызначэнне паказвае на складаную ўзаемасувязь фальклору і народнай педагогікі: з аднаго боку, фальклор як светапоглядная сістэма ўключае ў сябе народную педагогіку, нараўне з народнай

філасофіяй, этыкай і г. д., а з другога боку, фальклор выступае як сродак народнай педагогікі, паколькі нясе ў сабе пазнавальную, дыдактычную, выхаваўчую і іншыя функцыі.

Кажучы пра ўзаемасувязь фальклору і народнай педагогікі, нельга не ўзгадаць пра беларускага фалькларыста Г. А. Барташэвіч, якая ў дачыненні да традыцыі выхавання выводзіць такое паняцце, як «фальклорная педагогіка», называючы яе «адным з найважнейшых сродкаў практычнага увасаблення прынцыпаў і метадаў народнай педагогікі ў жыцце» і маючы на ўвазе пад ёй «сукупнасць педагагічных ідэй, поглядаў, прадстаўленняў аб выхаванні, адлюстраваных мастацкімі сродкамі розных жанраў традыцыйнай народнай творчасці» [1].

Прынцыпы і метады, якія прымяняюцца для выхавання дзяцей у народнай педагогіцы, маюць шырокае прымяненне і ў сучаснай педагагічнай практыцы. Сама ж сутнасць выхавання фальклорам – гэта выраз шматвяковай педагагічнай культуры і практыкі сямейнага выхавання, якая праводзілася народам.

Назапашаны на працягу стагоддзяў вопыт даў народу магчымасць стварыць некаторыя дыдактычныя прынцыпы выхавання дзяцей, такія як: мэтанакіраванасць у выхаванні і навучанні дзяцей, прырода- і мэтазгоднасць, супольны характар навучання і выхавання, павага да старэйшых, дыферэнцыяванасць выхавання хлопчыкаў і дзяўчынак, выхаванне і навучанне ў дзейнасці. Апошні прынцып, мабыць, самы стары, але і самы актуальны сёння.

Неабходнасць звароту да народнай педагогіцы ў сучасных умовах грунтуецца не толькі на тым, што гэта скарбніца мудрасці і педагагічнай думкі, але і таму, што перад намі стаіць задача асэнсавання, захавання і перадачы пакаленням таго, што складае непаўторныя асаблівасці нашага народа.

У сучаснай школе пазавучэбнай дзейнасці фальклор як сродак выхавання можна шырока выкарыстоўваць у розных відах дзейнасці (табліца 1).

Табліца 1 – Магчымасці выкарыстанне фальклору ў пазавучэбнай дзейнасці

Від дзейнасці	Фальклорны матэрыял, які падыходзіць для выхаваўчай дзейнасці
Гульневая	Гульні, гульні-танцы, гульні-песні
Пазнавальна-працоўная (вытворчая)	Святы і абрады, тэатр і батлейка, творы вуснай народнай творчасці
Дзейнасць, накіраваная на выхаванне праблемна-каштоўнасных адносін	Святы і абрады, тэатр і батлейка, творы вуснай народнай творчасці
Дасугава-забаўляльная	Гульні, гульні-танцы, гульні-песні, святы і абрады (тэатралізацыя), батлейка, творы вуснай народнай творчасці (тэатралізацыя)
Выяўленча-мастацкая	Цацкі, святы і абрады, творы вуснай народнай творчасці
Спартыўна-аздараўленчая	Гульні

Такім чынам, фальклор у сістэме выхавання дае нам шырокія магчымасці для выхаваўчай дзейнасці.

Праца з фальклорным матэрыялам у якасці выхаваўчага сродку зручная тым, што яна можа быць накіравана на фарміраванне і развіццё розных якасцяў асобы вучня, яго здольнасцяў і яго праблемна-каштоўнасных адносін да свету.

Акрамя таго, пры працы з фальклонным матэрыялам у настаўніка таксама ёсць выбар формаў працы у залежнасці ад мэты і задач, якія ён ставіць. Так, напрыклад, у сучаснай школе можна выкарыстоўваць наступныя віды працы з традыцыйнымі святамі і абрадамі:

1. *Разбор і абмеркаванне.*
2. *Драматызацыі.* Інсцэніроўка абрадаў або іх фрагментаў.
3. *Расповід – наказ:* пазакласнае мерапрыемства для бацькоў, дзе дзеці разам з настаўнікам аднаўляюць, расказваюць і паказваюць які-небудзь абрад.
4. *Творчая праца:* маляванне, падрыхтоўка праектаў самастойна або з бацькамі.

Намi была распрацавана сістэма працы з традыцыйнымі абрадамі і святамі на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі, якая дастаткова падрабязна апісана ў нашых папярэдніх артыкулах [2; 3; 4]. Тут мы спынімся на выніках працы з фальклорам.

Выхаванне і развіццё асобы з'яўляецца асновай выхаваўчай працы настаўніка пачатковых класаў. Існуюць розныя метады дыягностыкі эфектыўнасці выхаваўчай працы, аднак у дадзеным артыкуле мы бы хацелі апісаць метады «Мой партрэт у промнях сонца», які дапамагае прадыхнаставаць эфектыўнасць выхаваўчай працы над асобаснымі якасцямі кожнага вучня.

Для эфектыўнасці працы з фальклорным матэрыялам мы выкарыстоўвалі метады «Мой партрэт у промнях сонца». Алгарытм яго правядзення наступны:

1. Настаўнік кожнаму вучню раздае ліст паперы, на адным баку якога намалювана «вяселае сонейка» (акружнасць без прамянеў), а з другога боку – «сумнае сонейка». Унутры кожнай акружнасці вучань запісвае сваё імя.

2. На дошцы настаўнік запісвае асноўныя рысы характару: ініцыятыўнасць, рашучасць, нерашучасць, таварыскасць, смеласць, кантактнасць, сарамлівасць, энергічнасць, няёмкасць, закрытасць, калектывізм, самастойнасць, сціпласць, добрасумленнасць, безадказнасць, недысцыплінаванасць. А таксама творчыя здольнасці: артыстызм, выразнае чытанне, мастацкія і музычныя здольнасці. На дадзеным этапе настаўнік павінен яшчэ раз патлумачыць значэнне кожнай з гэтых якасцяў, для таго, каб дзеці разумелі іх сутнасць.

3. Настаўнік прапануе вучням на баку ліста з «вяселым сонейкам» запісаць у выглядзе прамянеў тыя свае асабістыя якасці, якія, як ён лічыць, у яго прысутнічаюць з тых, што ён бачыць на дошцы.

4. Затым з боку «сумнага сонейка» запісаць у выглядзе прамянеў тыя якасці (з тых, што запісаныя на дошцы), якіх у вучня няма, але ён бы хацеў іх мець.

5. Правядзенне метады заканчваецца тады, калі ў кожнага вучня запісаны ўсе яго якасці.

Такім чынам, метады «Мой партрэт у промнях сонца» дае нам уяўленне аб асобасных характарыстыках і самаацэнцы кожнага вучня, а таксама дапамагае нам вызначыць лінію яго асобнага росту.

Дадзены метады быў намi праведзены ў пачатку і ў канцы навучальнага года.

На працягу года дзеці ўдзельнічалі ў расповядзе-паказе для бацькоў на

тэму такога традыцыйнага свята, як «Багач», у драматызацыях «Калядныя вечары» і «Масленіца», а таксама ў падрыхтоўцы праекта на тэму «Традыцыі святавання Вялікадня ў маеі сям'і». Аналіз «партрэтаў у праменях сонца» дазволіў выявіць, што ў некаторых дзяцей зніклі з партрэтаў такія якасці характару, як сарамлівасць, нерашучасць, няемкасць, у некаторых з'явіліся калектывізм, самастойнасць, смеласць, адказнасць. Змены адбыліся і ў творчых здольнасцях: у некаторых з'явіліся артыстызм і выразнае чытанне.

Такі вынік дае нам падставы меркаваць, што праца з фальклорам можа быць паспяхова выкарыстаная ў выхаваўчай практыцы з малодшымі школьнікамі.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Барташэвіч, Г. А. Выхаваўчы патэнцыял фальклорнай педагогікі / Г. А. Барташэвіч // *Этнопедагогика: история и современность: материалы междунар. науч.-практ. конф., Мозырь, 17-18 октября 2013 г.* / УО «МГПУ им. И. П. Шамякина»; редкол.: В. С. Болбас [и др.]. – Мозырь, 2013. – С. 9-10.
2. Мурашка, Н. У. Фальклор як сродак фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў у пазакласнай дзейнасці / Н. У. Мурашка, А. С. Шылава // *Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа.* – 2019. – № 11. – С. 59–65.
3. Мурашка, Н. У. Народныя традыцыі як сродак фарміравання маўленча-камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў у пазакласнай дзейнасці / Н. У. Мурашка, А. С. Шылава // *Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа.* – 2020. – № 3. – С. 54–61.
4. Мурашка, Н. У. Выхаванне і навучанне фальклорам на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі ў сучаснай школе на прыкладзе традыцыйнага свята «Купалле» / Н. У. Мурашка, А. С. Шылава // *Пачатковае навучанне: сям'я, дзіцячы сад, школа.* – 2020. – № 5. – С. 47–55.

Яценко В. Н. (г. Могилёв, Беларусь)

ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ УЧАЩИХСЯ В ТЕСНОМ ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ОСНОВНОГО И ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Экологическое воспитание учащихся сегодня является одной из важнейших задач общества, а значит, и образования. Залог эффективности решения этой задачи заключается в тесном взаимодействии двух образовательных систем – основного и дополнительного образования [1].

В. А. Сухомлинский писал, что «ребенок по своей природе – пытливый исследователь, открыватель мира. Так пусть перед ним откроется чудесный мир в живых красках, ярких и трепетных звуках». Чудесный мир школьникам начинает открываться с уроков по предмету «Человек и мир» в начальной школе. Затем на уроках биологии и географии учащиеся получают основы знаний о родном крае, а различные внеклассные мероприятия экологической тематики позволяют формировать экологическую культуру учащихся. У детей возрастает интерес к окружающей природе, бережному отношению к ней. Большую роль в экологическом воспитании играют экскурсии, викторины, загадки, проекты, акции, экологические праздники, устные журналы, ролевые игры (рисунки 1, 2, 3).